

Prav lepo vas pozdravljam tukaj, v Domu umetnikov na Dunaju, v našem Künstlerhaus-u.

Kaj pomeni kulturni dan, kaj ta pomeni za nas? Ali ni to prav dan za izmenjavo in izpostavljanje vprašanja o (ne)možnosti dialoga, tudi med generacijami? Vprašanja o gradnji mostov med različnimi družbenimi, umetniškimi in kulturnimi stališči, med ljudmi in državami, institucijami kulturnega življenja in med spoli?

Na primer, v Künstlerhaus se do šestdesetih let dvajsetega stoletja ženske niso mogle včlaniti. Šele danes sta članstvo in enakopravnost v vseh organizacijah, društvih nekaj samoumevnega. Od obstoja Künstlerhausa je lani prvič vodenje te pomembne institucije prevzela ženska. Ali ni to izraz družbenega razvoja? In hkrati prikaz pomankljivosti družbenega in kulturnega življenja?

Ko gesta postane dogodek – naslov naše aktualne razstave - ali gre pri solidarnosti za držo ali za dejanje? Do analitičnega ločevanja verjetno ne bo prišlo. Ženske so že od nekdaj bile skrbnice jezika, tako pa tudi jezikovne kulture, le kdo je in bo 'materni jezik' s svojim glasom prenašal na naslednje generacije, če ne one? To ne bo vedno glasno, toda slišalo se bo daleč, in – tudi v jeziku umetnosti – bo trajno in nespregljano.

Kdo sem, od kod prihajam – s tem vprašanjem sem se soočala pred kratkim v pogovoru s novinarko Tatjano Pirc in to vprašanje me je močno zaposlilo.

Pri svojem ustvarjanju sem dobesedno pogosto prizemljena, vedno ustvarjam na tleh, pogosto pa se to zgodi tudi na slovenski zemlji. Tako sem *našla svoj način dela, s katerim se vračam na določeno točko, osredotočam se na vprašanja: kdo sem in od kod prihajam. Tako se zacelim.*

V središču moje pozornosti ni samostojna slika, ustvarjam v ciklih, serijah, zanima me raziskovanje, proces in razvoj. Nekateri cikli trajajo že desetletja, v njih nastajajo serije, in lahko vidimo, v kakšnem stanju

sem bila, ko so nastajali. Morda je to zame tudi tisto nezavedno - opis naše slovenske zgodovine, moje korenine?

Ukvarjanje s svojo lastno zgodovino se poveže v vprašanje po utopiji svobode. Svoboda, za katero so se naši predniki borili in trpeli, jo nato lahko predali naslednjim generacijam, torej nam. V tem smislu delam in v vseh mojih serijah je prisotno tudi vprašanje, kaj ostane za nami. Svoboda, ki jo imamo, ni več utopija, moramo pa se zavedati, kako smo prišli do nje in kako jo ohranjamo.

Pomembni koraki so bili narejeni, a pot še ni končana. Ta je bila dolga, težka pot, a mislim, da smo v zadnjem obdobju na Koroškem naredili veliko korakov naprej. Če pomislim na svojo mamo; bila je zelo pogumna, prišla je iz nemško govoreče družine, se naučila slovensko, da je s svojimi otroci lahko govorila v tem jeziku. Slovenščina je bila vedno naš družinski jezik. Zame je bilo to dejstvo samoumevno, in je še danes.

Moj delovni prostor zajema tako Avstrijo kot Slovenijo. To je samoumevno. Svoj cikel **Voda, vino, kri**, sem na primer začela v Sloveniji, umetniški projekt **Sledi**, v katerem se ukvarjam z vprašanjem, kaj ostane za nami, pa ima korenine v Novem mestu. Medit je, na primer, cikel, ki se ukvarja z mediteransko slovensko istro.

Slovenska zemlja in jezik me navdihujeta, naj navdihujeta vse.

Umetnost sama spodbuja razpravo in pomaga iskati rešitve, vsi se lahko angažiramo. Menim, da lahko umetnost odpira teme, ki niso prijetne, o katerih se sicer ne govori, treba pa jih je izpostaviti - v več kontekstih, širše. Veliko ustvarjalcev živi v prekarnih razmerah, zato je pomembna tudi solidarnost z umetniki.

Umetnost nas določa, prepričana sem, da nas bo obdobje osamitve in socialnih izolacij še dolgo spremljalo. *S to tematiko se bomo še nekaj časa ukvarjali, odprla se bodo številna nova vprašanja, tudi o umetnosti. Nekateri pravijo, da potrebujemo umetnost kot vsakdanji*

kruh. Umetnost je bistvena, nas sooblikuje, že praljudje so se najprej izražali likovno. Zame je umetnost tretji jezik, ki ga obvladam.

Tatjana Pirc me je vprašala: Kako pa nanjo in na njeno delovanje vpliva pandemija, kako sprejema izolacijo?

Moj odgovor pa je še vedno isti: "Umetnice in umetniki večinoma delamo tako, da se osamimo v svojih ateljejih, za nas to ni nič novega, znamo se izolirati. Vendar potrebujem tudi rezonanco, potrebujemo tudi družbo, potrebujemo druge - te, ki naša dela interpretirajo in prenašajo naprej.«

Pred nedavnim smo na Dunaju na vabilo Slovenskega inštituta imeli branje iz knjige "Gamsi na plazu". Moj stari oče, Karel Prušnik - Gašper, avtor knjige, partizan in borec za pravice Slovencev na Koroškem, se je v njej, ko je nekdo s simpatijo omenil plebiscit, spomnil besed svojega očeta:

"Vedno znova odpirajo naše skeleče rane ..." Avstrijski predsednik Alexander Van der Bellen se je na osrednji slovesnosti v Celovcu koroškim Slovincem v slovenščini opravičil za krivice in zamude pri uresničevanju njihovih ustavnih pravic. Zame je bilo to dejanje pogumno, njegove besede pa so bile zdravilne in sem se *mu osebno zahvalila, ko je bil na obisku pri meni v domu umetnikov. **Dolgo smo čakali, da smo slišali te besede.***

Za tiste, ki na eni in na drugi strani razmišljajo bolj radikalno, je vse, kar se zgodi, še vedno premalo. Pandemija je vplivala na izvedbo programa. Ker je nekaj projektov prestavljenih na letošnje leto, to pomeni, da se bomo o plebiscitu pogovarjali tudi v letu 2021. Imamo torej možnost, da še govorimo o tem. Priložnost, da v dialoškem procesu najdemo rešitev – saj živimo skupaj.

In to, - prav ta dialog pomeni, - da se v njem zgodovina ne piše na novo. V tem, da bi se pisala na novo, vidim veliko nevarnost. Zato mora biti naša zgodovina vidna, o njej je treba govoriti, ne smemo je zatajiti. Če jo pozabimo, je ne bo več.

Tanja Prušnik, 8.2.2021